

Jaroslav Durych:

KNĚZ A BABA

V Olomouci r. 1939

Tyto řádky mohly by míti též název: Člověk duchovní a baba, nebo: Umělec a baba. Nebudou platit pouze o určitých kněžích, ale přece byl zvolen proto, že určitých kněží se týkají tyto řádky nejvíce, neboť lidem stavu světského může sice připravit baba záhubu, ale nikdy tak osudnou jako knězi.

Jest pravda, že někteří světci a mistři theologie měli duchovní sestry a pomocnice, které vynikaly milostí, osvícením rozumu a svatostí a některé z těchto žen ctí celá Církev jako blahoslavené a svaté. Ale především nutno míti na mysli vzácné a neocenitelné přísloví: Kam nemůže čert, nastrčí babu.

Baby jsou rodu ženského. Ženy se dělí na mladé a staré. Mladé, ať panny, vdané nebo vdovy, podléhají určitým pravidlům přírody, pro které jsou méně vhodné k obcování s těmi muži, kteří jsou zasvěceni kněžství, životu řeholnímu, nebo čistě duchovnímu; mezi mužem a mladou ženou vždy vzniká určité napjetí smyslů, ze kterého se pokušení vyvinouti nemusí, ale může; proto pro muže, kteří mají určité duchovní poslání, je nutna klausura, ať už úplná nebo jen omezená.

Staré ženy se liší od mladých tím, že v nich normální žár ženství vyhasl nebo se proměnil v jinou energii. Jejich těla přestala být nástrojem primárního pokušení a též na ně takové pokušení přestalo působiti. Tyto pak lze dělit na staré ženy či stařeny, to jsou takové, u kterých pud tělesný vyhasl a jejich duševní život se přizpůsobil bez odporu a úrazu změněnému stavu; a pak jsou baby, to jsou ženy, ve kterých zůstalo něco z bývalé pudovosti, co nebylo stářím úplně vyhlazeno a co se pak vybíjí všemi možnými způsoby. Taková baba cítí mrzutěji ztrátu mládí a nerada se smiřuje s tímto osudem. Vytríbil-li život utrpením její rozum a její vůli, pak taková baba může být znamenitou osobou, která se přemáhá a bojuje proti sobě až do smrti; ale obyčejně tu spíše působí a vítězí ješitnost a zbytky neukojené chtivosti, takže baby se nejčastěji stávají postrachem svého okolí nebo zlým osudem jednotlivcovým.

Baby mají tu výhodu, že obecně nebývají považovány za nebezpečné ve věcech tělesného pokušení a proto jejich stykům s muži se s počátku nevěnuje zvláštní pozornost. Kdyby kněz navštívil dvakráte či třikráte mladou ženu nebo naopak, jistě by už nastalo pohoršení v celé obci; návštěvy babské nebo u bab nepohoršují. A přece konec konců i ta stará baba jest žena, která ještě může mít ďábla v těle. A čert někdy z nouze i mouchy lapá. Vždyť někteří nemladí kněží odpadli od víry, aby se mohli oženiti s babami dosti starými a nikterak libivými.

Říká se: Když už do pekla, tedy aspoň na pěkné kobyle. A jistě každý hřích, který jest spáchán z afektu přirozenosti, má v tom aspoň jakousi omluvu, i když tato okolnost neospravedlňuje. Ale kde vzít omluvu pro hřích s babou? Ta bázeň před počátečním pohoršením, která se vyhýbala mladým ženám a schovala se za babu a za babskou zástěru předstíraných dobrých skutků a úmyslů, jest spíše okolností přitěžující. Babský věk měl poskytovat bezpečí a pohodlí, odvracet pozornost jiných lidí, přikrývat a utajovat — a když zlo propuklo, pak nebylo síly odtrhnouti se od baby, baba zůstala na krku.

Kam nemůže čert, nastrčí babu. Člověku, žijícímu v samotě, stýská se dle jeho přirozenosti po ženě. V tom není nic zlého, neboť člověk na světě má bojovat též proti svému tělu a bojem silí jeho duch. Člověk, který má nějakou zřejmou milost, nějaké zřejmé nadání, nějaký zřejmý dar, podléhá tomuto citu také a brání se mu. Vidí-li nebezpečí nebo přímo nepřístupnost přátelství s mladou ženou, domnívá se ve své nezkušenosti, že přátelství s babou nechová pro něho žádného nebezpečí. To cítí i taková baba, která ví, že třebaš leckterá mladá, úhledná a vášnivá žena ochotně by se spřátelila s takovým knězem nebo s takovým mužem, ale že by se takový kněz či jiný muž příliš polekal, že by příliš rychle poznal nebezpečí; takové baby se hned nepoleká, tou se tak hned nenadchne, s tou se může spřátelit bez obav. A v tom má baba vyhráno nade všemi mla-

dicemi; nemůže očekávat hned z kraje výbuch obdivu a vášně, ale zato si může všechno pomalu připravit, aby se pak mohla uvést na trvalo.

Takové baby už poznají, kudy vede cesta k cíli. Nepravím, že tímto cílem musí být vždycky jen postel. V nejčastějších případech přece jen už se nejedná o skutečný vlastní tělesný styk. Ale ty náhražky za tělesný styk nejsou o nic lepší. Taková baba chce mít mužského, i když už ne v posteli, tedy aspoň pod pantoflem.

Začíná se tedy duchovně. Kněz něco pěkného pronesl nebo napsal a baba mu za to poděkuje, ať ústně či písemně. Kněz se zaraduje nad duší zbožnou a oddanou a baba zatouží po dalších útěchách, radách a příkladech. Ať je to činnost tisková, charitativní, kazatelská, zpovědnická, všude baba najde díru, kudy proleze k svému vyvolenému. Baba je vždy mazanější než takový muž, neboť má v tom směru zkušenosti, kterých muž nemá. Dojme ho dobrým srdcem, obětavostí, lichocením. Muži málokdy umějí rozeznávat lichocení od pravdy, tím méně lichocení účelné od lichocení bezděčného či konvenčního. I myslí si pak, že samo nebe mu tu babu poslalo do cesty, a baba se raduje, že se jí to daří. Baba zbožná, baba jemnocitná, baba nadšená, baba obětavá, baba s hlubokým pochopením, baba se vzácným skrytým nadáním, které teprve musí být zjeveno světu, aby se poznalo, jaká je to baba neobyčejná, baba duchovní, baba prorokyně — ach!

A výsledek je ten, že baba užívá kněze jako svého plebana, jako svého blázna, ona je pak tím knězem, tím mistrem, tím prorokem a muž je jen její levou rukou. Baba se nakloní nalevo, i muž se nakloní nalevo, baba se nakloní napravo, i muž se podle ní nakloní napravo; baba udělá kotrmelec, i muž podle ní udělá kotrmelec. Babě se zachce rouhati se a kněz, který s počátku myslil, že jeho přátelství s ní bude se podobat přátelství svatého Františka a svaté Kláry, začne se rouhati první.

Ach, jak se to začíná! Pokrytecky. Při první skrupuli hned si takový podivný párek vzpomene na svatého Františka a na svatou Kláru a řeknou si: Nu, vždyť náš poměr bude také takový. Ale babu už by do kláštera nevzali. Tak co teď? Už si všechno řekli, baba ho vyzpovídala a obrátila naruby, teď už musí svému styku dáti nějakou formu; nemohou se vzájemně oslovovati zdrobnělými křestními jmény, poněvadž to už by byli nad propastí. A tu, ona jest starší, přijdou ty maminky a tetičky. A to je pro muže kruté. Tím jí musí říkat: Jsi starší než já. Jsi baba, baba. A říká to lítostivě a hořce, neboť cítí, že muži se má líbiti žena mladá, svěží a libivá. Ale babě to nevadí. Ať jsem stará, ať jsem baba, jen když tě držím. Ať ukáže některá mladice, dovede-li to, co já.

Takovým způsobem z umělce se stává pecival, z mudrce blázen, z kněze slouha. Tak chátrá duch, tak se maří dary Ducha svatého. Nevede-li to k odpadu od víry, vede to k zdlouhavému duchovnímu živoření,

ve kterém pokrytectví se vytlouká pokrytectvím, zbabělost se vyhání zbabělostí a lenost leností.

Babské dobrodiní se smí přijímat jen velmi opatrně, babské lichocení se nemá přijímat vůbec.

A nyní bych radil a prosil, aby bylo použito košťat, bičů a prutů, bez lítosti a bez skrupulí.

Každá žena, která se stydí za název kuchařka nebo hospodyně, a zvláště taková žena, která není ani kuchařkou ani hospodyní a která chce jen rajtovat na knězi, patří na hranici, nebo za dnešních dnů zasluhuje aspoň veřejný výprask. Pryč s babami, nebojte se a nestyďte se vyhnati je plačící a řvoucí, neboť jinak dojedete do pekla a to nikterak na kobyle pěkné, ale na ohyzdě, a i zatracenci uprostřed největších bolestí budou se smát sborem, až vás uvidí.

JAROSLAV DURYCH: KNĚZ A BABA

Jako svůj IX. soukromý tisk vydala
v nákladu 200 číslovaných výtisků
Dominikánská Edice Krystal v Olomouci
v úpravě Aloise Svobody vytiskla
Valašská knih- a kamenotiskárna
ve Valašském Meziříčí léta Páně 1939